

BONET, EDUARD. *GABRIEL FERRATER I ROBERT
MUSIL: ENTRE LES CIÈNCIES I LES LLETRES.*
BARCELONA: RESIDÈNCIA D'INVESTIGADORS CSIC
– GENERALITAT DE CATALUNYA, 2009, 525 PÀG.

Enric Blanes

La finalitat d'aquesta ressenya és fer guanyar els lectors que mereix a un llibre ineludible per al coneixement de la vida, el pensament i l'obra de Gabriel Ferrater. El lloc és propici: el número extraordinari d'una revista dedicada íntegrament al poeta pot arrossegar algun curiós fins a les seves pàgines finals i a donar un cop d'ull ràpid a aquesta nota. Tant hi fa, lector, que el llibre sigui del 2009: si finalment t'hi interesses, hem d'imaginar que no deurà estar pas exhaurit, i que l'amable equip de la Residència d'Investigadors del Consell Superior d'Investigadors Científiques, a Barcelona, encara podrà proporcionar-te'n algun exemplar, que hauràs de demanar a l'adreça info@residencia-investigadors.es. És més, en el moment d'escriure aquestes línies el llibre està disponible, íntegre, en format PDF, en un web vinculat a l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès (<http://www.cugat.cat/docs/gabriel_ferrater.pdf>).

Aquest llibre, com a producte editorial, no va tenir –em sembla– una trajectòria gaire brillant, i hi ha uns quants factors que hi devien contribuir. Per començar, el va perjudicar la distribució a mitjan estiu, tot i el peu d'impremta del març de 2009. Si bé consta a la xarxa que se n'havia programat una presentació pública el 20 d'abril, just abans de Sant Jordi, és probable que aquella primera data s'ajornés, des del moment que el mateix acte torna a ser programat, aquesta vegada amb una nota preliminar i amb el detall de les persones que hi participarien, el 2 de juny del mateix any. És aquest acte de juny el que

després va tenir alguna repercussió a la premsa (l'hipotètic acte del 20 d'abril no en va tenir cap). La distribució, en tot cas, devia començar en aquell moment, menys favorable que l'abril, amb la conseqüència que el llibre va ser ínfimament publicitat. El redactor d'aquesta ressenya veu al seu correu el missatge d'agraïment que li va enviar a Eduard Bonet, en què li deia que havia aconseguit el llibre a final de juliol i que l'havia llegit a l'agost.

A part de l'època de distribució, l'altre factor que devia perjudicar l'esforç generós de l'autor és alligador, perquè té a veure amb l'origen del llibre, com a iniciativa editorial, dins l'altra cultura. La presentació va tenir lloc en una institució important, l'escola de negocis ESADE de Barcelona, a què Eduard Bonet, l'autor, estava vinculat des del 1962 i on exercia de catedràtic emèrit. A l'acte, hi van intervenir Marta Pessarrodona, l'editor Francesc Farré, el professor d'ESADE Joan Sureda i l'antic alumne Miguel Ángel Sirera. Va ser presidit i moderat pel mateix secretari general d'ESADE, aleshores Marcel Planellas. El resultat? La repercussió mediàtica de l'acte va ser quasi nul·la. Tampoc hi devia ajudar que la sòbria edició fos una coedició de la Generalitat de Catalunya amb la Residència d'Investigadors del Consell Superior d'Investigadors Científiques. La iniciativa editorial, del tot coherent amb les tesis d'Eduard Bonet i de Gabriel Ferrater, plantejava un camí massa costerut i extemporani per a un bon grapat de lectors professionals de la cultura de lletres, que no se'n van ocupar gens ni mica. En recordo la ressenya de Bartomeu Fiol, a *Diari de Balears*, i poca cosa més.

Tanmateix, el lector atent a l'activitat amical i benvolent que sempre han generat Gabriel Ferrater i la seva obra, si és que va arribar a tenir notícia de la publicació del llibre, devia detectar, fixant-se justament en l'editor i l'autor, un indicatiu de la qualitat de *Gabriel Ferrater i Robert Musil: entre les ciències i les lletres*. La Residència d'Investigadors ja havia acollit els dies 8 i 9 de novembre de 2002 el Simposi Gabriel Ferrater: una celebració, impulsat per Marta Pessarrodona, Salvador Oliva i el mateix Eduard Bonet. Hi havien contribuït uns quants amics del poeta, com a testimonis de primera mà, i coneixedors de la seva obra: Sam Abrams, Pere Ballart, Oriol Bohigas, Jordi Carbonell, William Cliff, Salvador Clotas, Jordi Cornudella, Ricard Salvat, Josep Maria Fulquet, Jordi Galli, Narcís Garolera, Andreu Gomila, Joan Guitart, Jordi Julià, Carles Miralles, Ana M. Moix, Blanca Palmada, Josep M.

Pujol, Carmen Rojo, Pere Rovira, Jordi Sala, Jordi Sarsanedas, Joan Servera, Ferran Toutain, Enric Trillas, J. F. Yvars –esperem llegir-ne aviat les ponències.

Eduard Bonet havia participat en aquell Simposi... I era l'Eduard Bonet que havia estat l'ànima del volum d'homenatge *Una lleu sorra: Recull de treballs en memòria de Gabriel Ferrater*, i el que havia signat amb el poeta el llibre *Espais de probabilitat finits*, el 1969! Eduard Bonet i Guinó és un senyor de l'altra cultura, que combat la divisió de les dues cultures, tal com havia fet el seu amic Gabriel Ferrater. Nat l'any 1936 a Girona, havia estudiat Matemàtiques a Barcelona i s'hi havia doctorat i hi havia fet de professor. Havia ingressat com a professor als inicis d'ESADE, el 1962, i hi havia organitzat el Departament de Mètodes Quantitatius, i després havia impartit cursos de Teoria de Probabilitats a la Universitat de Barcelona, dins d'una llarga trajectòria docent i acadèmica. Encara, la seva carrera professional, des de l'any 1978, s'havia abocat als problemes de l'estadística pràctica de Catalunya: el president Tarradellas el va nomenar cap del Servei Central d'Estadística i Documentació, reconvertit més tard en Institut Central d'Estadística i Documentació, origen finalment de l'actual Institut d'Estadística de Catalunya. És catedràtic emèrit d'ESADE i membre emèrit de l'Institut d'Estudis Catalans.

Hi ha encara una raó profunda perquè no hàgim fet cas d'aquest llibre. La seva comprensió exigeix massa esforç en aquest país de lectors desultoris, predisposats a regalar els nostres elogis amb la condició que no ens facin rumiar massa, que ens deixin estar, que no hàgim d'implicar-nos en la nostra realitat gaire més enllà d'una emotivitat superficial. Ens conformem a creure que Gabriel Ferrater es va interessar per les matemàtiques perquè era un capsigrany, una persona donada a perdre el temps, que anava d'una dèria a l'altra de la manera més imprevisible i capritxosa. Potser ens agraden alguns dels seus poemes, potser el trobem agut en aquell informe de lectura o aquell assaig, potser trobem ben argumentades les seves reflexions lingüístiques... No convé anar més enllà. Ens estimem més fer el ximplet, i si cal, ens excusem en el personatge pintoresc, que es presta a l'explicació fàcil, expeditiva, grollera. Només Eduard Bonet ha escrit seriosament sobre la dimensió científica de la mentalitat de Gabriel Ferrater, i ens obliga a replantejar-nos la nostra manera de veure'l i entendre'l.

La generositat d'Eduard Bonet

Eduard Bonet planteja *Gabriel Ferrater i Robert Musil: entre les ciències i les lletres* com una manifestació d'agraïment a l'amistat, la generositat intel·lectual i el mestratge de Ferrater. Es constitueix en un testimoni irrepetible per conèixer de forma completa la seva mentalitat, i especialment la preparació filosòfica i la formació matemàtica, que influeixen decisivament en la seva manera de pensar i en la seva obra. D'entrada, combat la idea que el seu interès per l'anàlisi algebraica fos capriciós o infecund. Si Ferrater va ser capaç d'interessar-se per la pintura, per posar un cas, i produeix alguns escrits sobre art no negligibles, el seu interès real per les matemàtiques li proporciona mètodes de demostració rigorosos i una manera de pensar que aplica a tota la seva obra.

El llibre exposa *in extenso* l'estructura de la matemàtica moderna, la influència dels problemes lògics en l'epistemologia i el gir lingüístic de la filosofia del segle XX, que amaren la formació matemàtica i la mentalitat científica de Ferrater i el seu context intel·lectual –amb la mateixa naturalitat que altres llibres s'allarguen en disquisicions sobre la història de la literatura i de l'art per explicar de la millor manera possible un determinat autor. L'interès de Ferrater pels sistemes de conceptes fonamentals no es va limitar a l'àmbit de la matemàtica sinó que va influir totes les seves activitats intel·lectuals. De fet, l'anàlisi matemàtica el va dur a la lògica, que havia estudiat en els *Principia Mathematica* d'Alfred Whitehead i Bertrand Russell, i amb els axiomes de Hilbert sobre la lògica de les proposicions, fins a arribar –amb tota coherència, com mostra Bonet– al neopositivisme de l'Escola de Viena i a la història de les matemàtiques.

Gabriel Ferrater i Robert Musil: entre les ciències i les lletres és ple de detalls biogràfics de primera mà –sobre els quals no m'estendré. Explica determinats aspectes de la formació de Ferrater que s'havien esmentat, fins fa poc, gairebé com una anècdota. Així, per posar només un exemple, la compra d'*Análisis algebraico*, de Julio Rey Pastor, que va fer Joan Ferraté per encàrrec del seu germà quan era a Barbastro, li va posar a les mans un gran clàssic, escrit pel matemàtic espanyol més important de la primera meitat del segle XX,

l'home que va consolidar la matemàtica pura a Espanya. I a Ferrater el van impressionar la primera i segona parts del primer capítol, capítol original i meritori d'acord amb Bonet. Aquesta part del llibre de text de Rey Pastor es considerava difícil i a primer any de carrera el professor se la saltava! Bonet ens confirma que Ferrater es dedicava molt més als temes que li interessaven que a les assignatures que havia d'aprovar.

La lectura d'aquest llibre també li hauria de servir a tot coneixedor de Ferrater per acabar sabent-ne més detalls biogràfics, que esbandeixen alguns prejudicis; per comprendre la seva capacitat d'immersió en diferents matèries i les raons profundes, de gran exigència personal, dels seus canvis d'interès; per fer-se càrrec del context cultural en què formula la seva obra (les raons per les quals s'oposa a l'estructuralisme de Lévi-Strauss, per exemple); per adonar-se que les citacions algebraïques de *Teoria dels cossos* eren esmolades i procedien d'un interès enorme per l'obra de Galois; per copsar la gran importància del text “Les dues cultures” en el pensament de Ferrater i la seva preocupació de moralista per la divisió del saber; per precisar també quina va ser la contribució exacta de Ferrater al llibre *Espais de probabilitat finits* i intuir la generositat i estimació d'Eduard Bonet.

Jordi Julià ja ens havia parlat d'un poeta sense qualitats. Bonet ens fa veure que Ulrich, el matemàtic que protagonitza *L'home sense qualitats*, de Robert Musil, com Ferrater, és un home que confia en la seva capacitat intel·lectual i el valor de la seva obra, sense cap preocupació per promocionar-se, fidel sempre al seu instint de llibertat.

Els articles d'aquests *Studia digitalia in memoriam Gabriel Ferrater*,
número 0 de la revista *Veus baixes*, publicats al maig de 2012,
amb ISSN 2254-5336,
es publiquen amb llicència Creative Commons:
se n'autoritza la reproducció sempre que se'n citi l'autor,
que sigui sense propòsits comercials
i que no se'n facin elaboracions derivades.

